ԺԳ. ՏԱՐԻ—Թիւ 63 | ՇԱԲԱԹ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1899 | 26 ՐԷՃԷՊ, 1317 | 17 ԹՐԻՆԻ ՍԱՆԻ, 1315 | 29 ՆՈՅ. 1899 (Ն. Տ.)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ

Պոլսոյ համար { Տարեկան 70 դրշ. / Վեցամսեայ 35 „
Գաւառներու համար { Տարեկան 90 „ / Վեցամսեայ 45 „ / Եռամսեայ 23 „
Արտասահման { Տարեկան 23 Ֆր. / Վեցամսեայ 12 „

Նամակ կամ ոեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել Տնօրինութեան:

ԾԱՂԻԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

«زاغك» ارمنيجه يومى وسياسى غزته
مطبعه و اداره‌خانه‌سى
غلطه‌ده حمدى پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա,
Համդի-բաշա խան

Rédaction du Journal Arménien
„DZAGHIK"
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ — ՏՆՕՐԷՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մեր Շբ. օրուան քաղաքական կացութեան բաժնին մէջ կ'ըսէինք թէ Գերմանացիք, հակառակ Անգլիոյ հետ իրենց ունեցած արենակցական կապերուն, միշտ ամէնէն ցուրտ անդլիասէրներն են։ Մեր այս բսածը կը հաստատէր նոյն ինքն Կայսրը, որ ինչպէս, դրած էինք, նոր գինուորներու երդման արարողութեան օրը, Գերման զօրավարներու առջեւ յայտարարած է թէ ինք Անգլիա կ'երթար հակառակ իր հըպատակներուն վախին, ըստ որում նախապէս խօսք տուած ըլլալով՝ չէր կըրնար իր խօսքը դրժել, առանց այդ անձնաւորութիւնը վիրաւորելու։

Գերմաններու անդլիատեսութիւնը երեկուան գործ չէ, ոչ ալ չաբաթ մը ի վեր ծնունդ առած վաղանցիկ տպաւորութիւն մը։

Գերման կայսրը որ Պիղմարկի ամէնէն փայլուն օրերուն մէջ, գահաժառանգ Իշխան մըն էր, «աչօք բայօք» կը տեսնէր այն բուռն թափը որով «Երկաթեայ նախարարապետը» կը ջանար մաքառել անդլիական քաղաքականութեան դէմ, եւ նոյն իսկ այն ամէն բանին դէմ որոնց ծագումը Լոնտոն էր։

Բնականաբար, դեռատի Իշխանն ալ այդ ազդեցութեան տակ մեծցած եւ շատ լաւ տեղեակ էր այժմու Իր կառավարած ժողովրդին զգացումներուն, անանկ որ նոյն իսկ իր յայտարարած չբմեռանքը շատ տկար կ'երեւայ Վիլհելմ Բ.ի պէս ժողովրդասէր Կայսրի՞մը բերանին մէջ, որուն միակ կէտ նպատակին եղած է էր ժողովուրդը։ Այս տեսակէտով, անշուշտ Վիլհելմ Բ. շատ աւելի զերազանց շահեր կ'ակնկալէր այդ ոգեւորած այցելութենէն, թէեւ Կայսրը հակառակը կը պնդէ։ Հիմա Եւրոպական մամուլը որուն գլխաւոր զբաղումն է ամէն բանէ մէյմէկ քաղաքական հետեւութիւն հանել, ճիշդ կարդ մը Ջղային հիւանդներու պէս, կը Ջանան կռահել եւ նոյն իսկ գտած ըլլալ այդ այցելութեան բուն շարժառիթը եւ նպատակը։ Անշուշտ, կ'ըսեն այդ լրագրները, Վիլհելմ Բ. իր մեծ մօր չայցելեց այն նպատակաւ որ իր թոռնորդիները ներկայացնէ անոր, եւ ոչ ալ Հնգկաստանի Կայսրուհւոյն շնորհակալութիւն յայտնել Սամօայի կղզեմարին կարգադրութեան առթիւ։ Բնա որում առաջին վայրկեանները անցնելէն ետք, Պերլինի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ շատ շուտով նշմարեցին որ «ենդամիան Ալպին» չատ դէշ խաղ մը խաղացած էր իրենց, շարաչար կերպով չարդկելով «արենակցական եւ խնամական կապերը», զորս ունի Գերմանիոյ ժողովրդին եւ Դանուն հետ։ Այս խնդրին մէջ ալ, ինչպէս միշտ «առիւծի բաժին»ը Անգլիա իրեն վերապահած էր, դատելով նոյն իսկ իր առաջին նախարարին՝ լորտ Սալիսբերիի ըսածէն, որով կը յայտարարէր թէ «Անդլիա զոհացում ստացեր է» Սամօայի մէջ։

Եւ իրաւ ալ զոհացում չէ՞ մթէ Սաբիայի պէս վտանգաւոր ու վոխորկայոյզ նաւահանգիստ մը թողուլ Գերմանիոյ, վոխարէն իրեն վերապահելու համար, դարձեալ նոյն Արքիպեղագոսին մէջ, Թոնկայի նման ապահով, մեծ ու վառառաչան նաւահանգիստ մը։

Վիլհելմ Բ. կ'երեւի թէ այդ կարգադրութեան յաջորդ օրն իսկ ատոր հակադեցութիւնը եւ սիրտ խառնուածքի մը եռքի համը զգացած է, որուն վոխարինութիւնը եւ համարը կ'երթայ պահանջել Անգլիայէ, «Ընտանեկան պարզ այցելութիւն մը»ի ձեւին տակ, ինչպէս կը հաւատուի Պերլինի մէջ։

Եւ սակայն սա Թրանսվալի պատերազմը Միջազգային այնչափ վատուկ խնդիրներ, թագուն ու ծրարուած բաղձանքներ մէկէն ի մէկ պայթեցուց որ կասկածելի է թէ ատենցմէ գոնէ մէկը կարենայ լուծուիլ, ի վնաս կամ ի շահ մէկուն եւ միւսին։

Ճիշդ Անգլիա այս կէտը դիտնալուն համար է որ իր «մառախլապատ» երկինքին տակ հանդարտ ու ապահով էր ֆոմը հիթէ ԹԷԷ (five o'clock tea) կ'առնէ, սովորական ժամանակներու պէս։ Մնաց որ, Եւրոպայի մէջ, կարծիքներու այդ ընդհանուր ու մշտատեւ ընդհարումէն ու հակառակութենէն օգտուողը միմիայն Մեծն Բրիտանիա չէ եղած երբեք։

Ապահովապէս, Անդլիացի դիւանագէտները, քիչ շատ իրենք ալ տեղեակ էին Կայսեր մտադրութիւններուն, երբ ոտքը Անդլիա կը դնէր, ու Վիլհելմ Բ.ի Զէմպերլէյնի շնորհած ունկնդրութիւնը ցոյց կուտայ որ Կայսրը չէր գացած «Անդլիան ահաբեկելու նպատակով իսկ իր հոգին մէջ»։

Վերջապէս, Կայսրը անշուշտ, այդ տեսակցութեան պահուն, ջանացած է բացատրել Դաղթային գործերու եռանդոտ նախարարին թէ որչափ մեծ վտանգի կըրնար ենթարկուիլ իր կառավարած պետութիւնը, երբ իր «հղօրի իրաւունքները» այդչափ չարաչար կերպով գործածէ տկար, այլ քաջարի հակառակորդի մը դէմ, մանաւանդ որ զիւանագիտական քանի մը շրջանակներու մէջ նոյնիսկ մը ոչէր մը ոչէր Գերմանոֆիլներ կրնայ ըլլալ որ Ֆրանսական գիւրարորդոք ժողովուրդը դրդեն Ֆաշոդայի գեռ չատ թարմ վրէժը լուծելու, ինքն ալ իր կարգին այն տեսակ տեղի մը վրայ ձեռքը դնելով որ Անդլիոյ համար մշտատեւ վանդ մը դառնայ։ Ու նաեւ, կրնայ ըլլալ որ Ֆրանսա փորձուի անսալ այդ «զղլիչ խորհուրդներուն», քանի որ Անդլիական հետեւակազօրքերու 161 վաշտէն 60ը արդէն Հարաւ-Ափրիկէի մէջ են, 50ը Հնդկաստան եւ 30ը ցրուած իր միւս գաղթավայրներուն մէջ, այնպէս որ մնացեալ մասը՝ Ֆրանսայի դէմ նոյն իսկ յառաջապահ դերը անդամ չպիտի կրնայ կատարել։

Դալով Միացեալ-Նահանգներու՝ Թագուհւոյն կառավարութիւնը մեծ յոյս մը դնելու չէ անոր վրայ, քանի որ դեռ չենք շնորհք չիրցաւ ելլել Փիլիպեանները կըղզեմարին մէջէն, եւ որուն համակրութիւնը «պղատոնական» ըլլալէ անդին պիտի չանցնի։

Ծայր. Արեւելքի մէջ կը մնայ միայն Ճարոն որ չահերու նոյնութեան տեսակէտով, թերեւս ուղէ չարժիլ Անգլիոյ համար, եւ սակայն Բորէայի չատ մօտն է Բորթ-Արթիւր որուն վրայ կը ծածանի արդէն «Սպիտակ Զար»ին արծուէ դրօշը։

Ուրեմն Վիլհելմ Բ.ի Անդլիա ճամբորդութեան հետեւանքը սա պիտի ըլլայ թէ Ափրիկեան քաղաքականութեան չատ խորը մղուիլը վնասաբեր պիտի ըլլայ Անդլիոյ, եթէ հաւատալ պէտք է եւրոպական մամուլին որ ըրջօրէն կը պնդէ Վիլհելմ Բ.ի բերանը դրած իրենց խօսքերուն եւ հետեւութիւններուն ճշդութեան վրայ։

Բայց, մենք ալ մեր կողմէն կրնանք մտածել թէ, երբ խնդիրը Անդլիան «դիւանագիտական լեզուով հոգնելու» վրայ է, վատահօրէն գործերը պիտի քալեն այնպէս՝, ինչպէս որ Զէմպրլէյն կ'ուզէր։

ԹԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԻՐԵՒ ՄԻՋՈՑ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ա. Ս Սական Վարդ.

Մանուկին զգացածը թելագրութիւն մը կ'ըլլայ. այս թելագրութիւնն առիթ կուտայ ունակութեան մը որ մինչեւ ցմահ կը տեւէ երբեմն, ինչպէս սոնտոներու կողմէ աղոց մտքին մէջ դրոշմուած երկիւղի խել մը տպաւորութիւններ կը տեւեն։ Թելադրութիւնը ներմուծումն է մեր մէջը գործնական հասարակ մը որ կ'իրականայ ինքնին. ուրեմն թելադրութիւնն ա՛յն բարոյական արուեստն է որ կը գործէ անհատ մը կարծիք զիրք համոզելով թէ կրնայ ըլլալ էրմէ տարբեր բան մը։ Այդ արուեստը դաստիարակութեան մէջ մեծ զսպանակն է։ Ամէն դաստիարակութիւն պէտք է ձրկտի այս նպատակին, այսինքն համոզելու է տղան թէ կրնայ բարի ընել եւ չի կրնար չարիք ընել, որպէսզի ստանայ իրօք այս կարողութիւնն ու այս անկարողութիւնը. զինքն համոզելու է թէ զօրաւոր կամք մը ունի, որպէսզի իրացնել ունենայ. իրեն հաւատացնելու է թէ բարոյապէս անկախ է, որպէսզի «Բարոյական անկախութեան դաղափարը» իրագործուի յառաջդիմաբար։ Ամէն տեսակ պատահական մղումներու անձնատուր կ'ըլլանք զուարթ սրտով, երբ ուրանանք մեր բուն գիտակցութեան ղըսպիչ կարողութիւնը։ Այսպէս քնէած մը որ կ'ուզէ ապահով գործողութիւն մը կատարել՝ կ'աշխատի այս գործողութեան դաղափարին հետ թելադրել սա դաղափարը թէ չենք կրնար չընել զայն. կ'ստեղծէ մենդամայն գործելու ձգտում մը եւ դաղափարը թէ պիտի չկրնանք դիմադրել այս ձկման։ Այսպէս ուղղի դրդռութիւն կը պատճառէ մէկ կէտի վրայ միայն՝ միւսներն անդամալուծելով. շրջավայրի ազդեցութիւնը կը վերցնէ եւ թէ կարելի է ըսել պարապութիւն մը կը ձեւացնէ։ Այս կերպով չատ հիւանդներու վրայ դիտուած թմրութեան վիճակներու նմանող բոլորովին արուեստական եւ հիւանդագին վիճակ մը յառաջ կը բերէ։ Օրինակի համար, Գ. Պէոնհայմ գողութեան մը դաղափարը թելադրած էր Ս.ին, սակայն կանխաւ անոր չէր յայտարարած թէ պիտի չիկրնար դէմ դնել այս թելադրութեան։ Անոր համար Ս. արթնցած առեն ժամայոյց մը տեսնելով՝ կ'երկարէ ձեռքը, բայց չ'առներ. «Ո՛չ, ըրածս զողութիւն մը պիտի ըլլայ», կ'ըսէ Տոքթ. Պէոնհայմ, ուրիշ օր մը նորէն կը քնացնէ զայն. «Սա՛ դըդալը գրպանդ դի՛ր. չե՛ս կրնար դրնել»։ Ս. արթնցած պահուն կը տեսնէ դդալը, դարձեալ կը վարանի վայրկեան մը (չկրնալու համոզումը տակաւին բաւական զօրաւոր էր). «Խա՛ չ որ, ըրածս դէշ է», կը զոչէ. եւ դդալը գրպանը կը դնէ։

Շատ անդամ բաւական է ըսել կամ հաւատացնել տղոց եւ երիտասարդներուն թէ այս կամ ա՛յն լաւ ձիրքն ունին որպէս զի Ջանան արդարացնել այդ կարծիքը։ Անոնց վրայ երբ վատ զգացումներ տեսնենք, զիրենք նուաստացնող յանդիմանութիւններ ընենք, անոնց հետ դէշ վարուինք, այն առեն հակառակ արդիւնքը յառաջ կուգայ։ Իրաւամբ նուաստ է թէ երիտասարդներուն առաջնորդելու արուեստը ամէն բանէ առաջ զանոնք փափաքուածին չափ լաւ տեսնելն է։

Փնէածեալ ենթակայ մը կը համոզենք թէ խոզ մըն է, եւ անա՛ կ'սկսի թաւալիլ ու խանչել խոզի մը պէս։ Միեւնոյն բանը կը պատահի անոնց որոնք ինքզինքնին խոզի մը հաւասար կը նկատեն տեսակապէս, եւ իրենց գործերուն մէջ անբան անասունէ մը աւելի չեն արթեր. տեսա՛ք հակաթելադրութեան մ'արդիւնքը։

Մարդիկ կառավարելու արուեստին մէջ վերը յիշուած փափկանկատ սկզբունքները կիրարկելու է։ Բանտերու մէջ տեղի ունեցած բաղմաթիւ դէպքեր ցոյց կուտան թէ երբ կէս-ոճրագործի մը հետ վարուինք իբրեւ մեծ ոճրագործի մը հետ, կատարեալ ոճրագործ կ'ընենք զայն։ Մարդ մը իրապէս բարձրացնելու միջոցն է բարձրացնել զայն հանրային եւ անձնական յարգանքով։ Անգամ մը բաւական եղաւ որ խանդավառ երիտասարդ փաստաբան մը տան անդամ դատապարտուած դողի մը ձեռքը սեղմէ բարեկամաբար, այս վերջինը մինչեւ վերջ էայդ վարմունքին առթած բարոյական տպաւորութիւնը պահեց։ Ուրիշ անդամ մը, բանտարկեալ մը տեսնելով որ իր կալանակիցներէն մէկը կը յանդգնի զարնել բանտապահին, դրեթէ ընդդիմական շարժումով մը ամուր կը բռնէ անոր ձեռքը, եւ այս գործողութեամբ կը պաշտպանէ իր անձն ալ անոր դէմ, կը չքմեղի ու ու կը բարոյականայ, այսուհետեւ իր ընթացքն անտգիւտ պիտի ըլլայ։ Ուրիշներու կողմէ ցուցուած յարգանքը թելադրութեան ամէնէն ազդու ձեւն է. ընդհակառակն, երբ կարծենք թէ մէկը չար է, աւելի՛ չար կ'ընենք զայն, Ուրեմն, դաստիարակութեան մէջ, պէտք է համաձայն ընթանալ մեր վերեւ հաստատած կանոնին, այսինքն տղոց վրայ առաջուց տեսնելու է բարութիւնն ու բարեացակամութիւնը։ Տղու մը մտաւոր կարողութեան մասին եղած ամէն բարձրաբարբառ բողոք՝ անմիջական թելադրութեան մը դերը կը խաղայ. խելք տղան կը հաւատայ թէ «ինք չար է. . . ծո՛յլ է. . . այս կամ այն բանը պիտի չընէ. . .»։

Այսպէս ո՛րքան մոլութիւններ զարգացած են, ոչ թէ ֆոռանդական ճակատագրականութեամբ մը, այլ ձախող դաստիարակութեամբ մը։ Մի եւ նոյն պատճառին համար, երբ տղայ մը յանցանք կը գործէ, զայն պարսաւած առեւնիս պէտք չէ որ իր ըրածն ամէնէն դէշ իմաստովը մեկնենք։ Ընդհանրապէս տղան մտքէն չ'անցներ բոլորովին այդպիսի չար դիտաւորութիւն մը։ Երբ ենթադրենք թէ փոքրիկը խորհրդածութեամբ, հաստատ դիտաւորութեամբ եւ առնական որոշումով գործած է յանցանք մը, ո՛չ միայն կը խաբուինք, այլ առիթ կուտանք անոր որ ուրիշ անդամ այդպէս գործէ։ Լաւ ուշ դարձուցէք սա՝ կէտին. մոլութիւնը ենթադրելը յաճախ յառաջ բերել է զայն։ Հեռեւարար մանուկին ըսելու է. «Ձեռ ուղած այդ բանն ընել, ապրի՛ս, եթէ ընէիր, քեզ չճանչցողները դէշ մտքով պիտի առնէին ըրածդ»։ Տարտամ սպառնալիքներ ընող ամբոխն մը հալածուած մարդ մը երբ ամբոխին դէմ դառնալով պոռաց յանկարծ. «Զիս նախատել կ'ուզէք»,մեծ հաւանականութիւն կայ որ իսկոյն գործադրուի իր գոռած բանաձեւը իրեն համար։ Նոյնը կրնանք ըսել աւելի կամ քիչ յոռի այն բազմաթիւ ընդդիմութիւններուն համար որոնք հարկաւորապէս կը զարթնուն տղու մը սրտին մէջ՝ ա՛յս կամ այն հասակին։ Պէտք չէ տղուն տալ էր բնաղդներուն քանչէ՛ը, ապա թէ ոչ կը զօրացնենք զանոնք եւ երբեմն նոյն իսկ երեւան կը հանենք։ Ասկէց կը ծագի սա՝ կարեւոր կանոնը զոր կ'առաջարկենք դաստիարակներուն.— Շատ օգտակար է ճանչցնել լաւ հակումները, իսկ չատ վնասակար է ճանչցնել դէշերը, երբ տակաւին չեն ճանչցուած անոնք։

Կիւլօ Թարգմ. ՏԻՐԱՑՐ ՎԱՐԴ.

Ց. Գ. Մանկավարժներու խորին ուշադրութեան կը յանձնեմ հոգեբանական այս իրողութիւնը։ Մեր անուշիկ մայրերը՝ չատ անդամ անասատ մնալնիս տեսնելով լեզուներնիս փոխէին, եւ անպատում թոթովանքով մը կը վերագրէին մեզի ձիրքեր որոնցմէ զուրկ ըլլալնիս գիտէինք, անոնց այդ վերհանձն վարմունքը բարոյական այլափոխում մը յառաջ կը բերէր մեր ներսը, ու մենք կ'աշխատէինք իրաւցընէ ցոյց տալ մեր վրայ այդ յատկանիշներ։ Ամենեւ թելադրութիւններ ներշնչենք փոքրերուն։

Տ. Վ.

ԶԵԿՈՅՑ

«Ծաղիկ»ի համար քիչ չատ թրքերէն ու Ֆրանսերէն գիտցող Էֆենտիներ մը «Փօսթաճի» պէտք կայ։ Դիմել «Ծաղիկ»ի տպարանը։

ՍՈՍԿԱԼԻ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

(Ընտանեկան յարկի տակ)

Ո՛րքան կը սխալին այն հայրերն որոնք իրենց զաւկները պզտիկուց երեսն ի վեր սիրելով՝ անտես կ'ընեն անոր ո՛ւ եւ է գործած ամենափոքր յանցանքներն իսկ, սա համոզմամբ թէ տակաւին պզտիկ է, կամ մէկ հատիկ է, չըլլա՛յ որ կրած թեթեւ մէկ պատիժէն նեղուի ու հիւանդանայ եւն։ Իրաւ կը տեսնուին այնպիսիներ որոնք չատ կը ղղջան յետոյ, բայց ի զուր։ Իր զաւակը մեծցած ատենը այլեւս երեսէ, աչքէ ելած, կը կատարէ ինչ որ կ'ուզէ։ Իր ծնողքն իր կամքի գործիքներ եղած են արդէն։ Անոնց ծնողական պատկառանքը գոյութիւն չունի իրեն համար։ Ամէն բան կ'առնէ, կը ծախէ, կը վատնէ առանց մէկէ քաջուելու, քանի որ գիտէ թէ ծընողքն իսկ զինք չեն կրնար բռնադատել, գիտէ որ բոլոր ստացուածքը իրեն համար է։ Կոիւ ընելն ալ սորված է արդէն, ծընողքին արգիլած պարագայի մը մէջ։ Կրընայ պոռալ, կանչել, դրացիները գլուխը ժողվել եւ վերջապէս իր կամքը կատարել։ Այսպիսի ծնողք չատ ուշ պիտի գիտնան իրենց մեծ թերութիւնը։—Այդպիսի ժամանակ մը, ամէն պարագաներ անոգուտ կ'ըլլան՝ իր զաւկին այս յոռի վարմունքը բարեփոխելու։

Կարդանք նոր դէպք մը որ տեղի ունեցած է Մարաշի հայ ընտանիքներուն մէկուն մէջ—զաւկի մը իր հօրը դէմ ըրած սոսկալի զրպարտութիւնը որուն մէջ ընտանեկան դաստիարակութեան տեսակէտով յանցանքը աւելի կը պատկանի հօրը՝ քան թէ իր զրպարտիչ զաւկին։

Եթէ իրողութիւնը կատարելապէս պատմենք, աւելի ուշադրութեամբ պիտի կարդացուի ընտանեկան շրջանակի մը մէջ։

Բնիկ Մարաշցի հարուստ ընտանիք մը որուն անունը խօսելէ աւելի, կ'ուզենք իրողութիւնը նոյնութեամբ գրել։ Այս ընտանիքին հայրը արու զաւակ մը չունենալուն համար՝ իր ունեցած 4-5 աղջիկ զաւակներէն չատ գժգոհ ու գժկամակ, երբ կը լսէ թէ կինը այս անդամ ալ աղջիկ մը ծնած է, ծայրայեղ բարկութեամբ բորբոքած՝ երախան բռնելն ու բակ դուռէն դուրս Զարիվայ գէշ ջուրերուն արուակը նետելը մէկ կ'ընէ՝ տեղատարափ լուտանելով թէ նորէն ունեցած է աղջիկ մը, թէ այս անգա՛մ ալ դէթ չունեցաւ արու զաւակ մը եւն։

Այս անպատեհ ընթացքը ու ընտանեկան դժկամակութիւնը անմիջապէս կը լսուի Նախախնամութեան որդեպարգեւ Տնօրէնութիւնէն, ուսկից կ'առլցուի վերոյշեալ հոր փափաքը, յաջորդ անդամին արու զաւակ մը շնորհուելով։

Հայրը սոյն արու զաւակէն չատ գոհ, իր բոլոր երջանկութիւնը անոր վրայ զըսնել կարծելով՝ կ'սկսի երեսն ի վեր սիրել զայն, ուզածը անմիջապէս կատարել եւն. առանց խորհելու իր հօրենական պարտքը, ու ապագայ անկարգութիւնը։

Մանուկը կը մեծնայ ամէն տեսակ անուշեղէններով եւ զրպանը լեցուն դրամներով, որոնք ծախսելու համար մանակից ընկերներ ունեցած էր արդէն։ Այս ընկերները աւելի կը մօտենան իրեն, երբ կը լսեն թէ իրենց հարուստ բարեկամը—սոյն մանուկը, խաղամոլութեան հետամուտ է. կը սիրեն, կը մեծարեն զինքը ու ամէն առեն իրենց կերուխումի կ'արժանացնեն, քանի որ գիտեն թէ ո՛ւ եւ է պակասութիւնները կրնայ լեցնել իր զեղխ ու շռայլ առատաձեռնութեամբը,

Տղան որ արդէն իր հօրմէն վախ չուներ, այսպիսի անբարոյական ընկերներու հետ միշտ յարաբերութիւն ընելով եւ անոնց ամէն խաղին, խնջոյքին ու կերուխումին մէջ գտնուելով՝ վերջապէս կ'ըլլայ

«زاغك» ارمنيجه يومى وسياسى غزته
مطبعه و اداره‌خانه‌سى
غلطه‌ده حمدى پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա,
Համդի-բաշա խան

Rédaction du Journal Arménien
„DZAGHIK"
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

զեղեր, շուայլ, վատնիչ, անառակ, արբեցող եւ խաղամոլ միանգամայն։ Այս վերջինը զինքը մեծամեծ վնասներու ենթարկած ու բոլոր ունեցածը փճացուցած է։ Խաղի մէջ ամէն անգամ կը վատնէ իր քովի դրամը եւ ասոր վրայ բորբոքած ատեն կը վազէ։ Ինչ որ գտնէ կը ծախէ, իր խաղը շարունակելու։ Կը գտնէ իր հօրը կալուածներուն մուրհակները եւ անմիջապէս կը ծախէ զայն իր կէս գնովը՝ առանց իր հօրը իմաց տալու։ Գինը կը տանի իր խաղը շարունակելու։

Այսպէս շատ մը տարիներ շարունակելէ ետքը, հայրը գալիք մնանկութիւնը ու չքաւորութիւնը նշմարելով՝ մեծամեծ կրնիներէ ու խայտառակութիւններէ վերջը, կ'ստիպուի տունէն արտաքսել տանիօք։ Շատ մը տարիներ անցած իր մէկ հատիկ զաւակը։ Եւ այս վերջինը ամէն ինչ վատնած ու չքաւորութեանմատնուած կ'ստիպուի օտարներուն քով ապաստարութիւն ընել, որուն մէջ ալ չյաջողելով շատ ցաւալի վիճակով մը անգործ թափառիլ կ'սկսի։

Այսպիսի թշուառ վիճակի մը մէջ, ահա այս օրերս հրապարակ կը հանէ հօրը 1,000 ոսկիի մէկ մուրհակը զոր հայրը իրեն տուած է եղեր ատենօք՝ իր տաղանդը ժառանգորդներէն զերծ պահելու մտքով։ Որպէս այս մուրհակը իր ձեռքը ունենալով՝ կը դիմէ դատարանը թէ հայրս ինծի 1,000 ոսկի պարտք ունի, ահա մուրհակը։ Թէեւ Ազգ. ժողովներու մէջ կանչուելով՝ կը խրատուի, եւ նորէն իր հօրը քով մնալով՝ առանց գործի մը նալելու, ամսէ ամիս քանի մը ոսկի ամսաթոշակ սանձալու կը յորդորուի. բայց ի զուր։ Ցանդգնաբար կը շարունակէ իր դատը, բայց դժբախտաբար չի կրնար շահիլ զայն, եւ ամէն կողմէն յուսահատած զուրս կ'ելլէ հօրը դէմ մնալով թէ այսչափ եղաւ, ես ալ ընելիքս գիտեմ։ Երկրորդ օրը, երբ հայրը դատարան կը ներկայանայ ուրիշ գործի մը առթիւ, զրպանէն թաւշի հանելու տանն գեղեցիկ նամակ մը կ'ցնցայ։ Բովի սպասաւորները լսած ըլլալով թէ իր դատախազ զաւակին քով այնպիսի նամակ մը կը գտնուի, անմիջապէս կը խլեն նամակը եւ բանալով իրեն կուտան, որպէս զի կարդայ իր ծոցէն ելած նամակը։ Խեղճ ծերունին երբ կը լսէ, շուարած կ'սկսի նամակը բարձրաձայն կարդալ։ Նամակը քննուելով խորհրդարանին մէջ, անմիջապէս երեւան կ'ելլէ թէ նոյն նամակը կեղծ է եւ իր զաւակին ձեռագիրն է։

Զաւակը իբր զրպարտիչ կը բանտարկուի, այդ անառակ ու անզգամ որդին։ Դեռ վճիռը չէ տրուած, սակայն արձակուելն ալ անյուսալի է։ Այն որդին որ երբեմն այնքան սիրելի էր իր հօրը, ու պահ մը անդամ չէր հեռացներ զայն իր տեսութենէն, այժմ անոր երեսէն այնքան վնասներու ենթարկուելէն զատ, ա՛լ հաղիւ կրնայ տեսնել զայն բանտի վանդակներէն։

Այս թէեւ հեռուանց անառակ ու խաղամոլ անձի մը մոլորութիւնը կ'ստացայտէ, սակայն զարհուրելի վկայութիւն մէկն է ընտանեկան կեանքի մը, որուն նմանը շատ քիչ լսուած է։

Այս ամէնքն ընտանեկան դատարանակութեան անկարգ ու յոռի մէկ ընթացքին կրնանք վերագրել։ Զենք սխալիր կարծեմ, եթէ ըսենք թէ ազգս անառակութեան ու յոռի ազդեցութեան առաջին պատճառը իրենց ծնողքը կ'ըլլան։ Այն անառակ ու զրպարտիչ որդին այսքան չսիսի ըլլար, եթէ պզտիկուց իր ծնողքէն ուսած ըլլար հնազանդութիւն։

Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻԱ. — «Տէլպա»ի Լոնտոնի թղթակիցը կը գրէ իր թերթին.

Գերմանիոյ կայսեր բնակութիւնն Անգլիոյ մէջ, ինչպէս նոյն ինքն Վիլհէլմ Բ. որոշած էր, արհնակատարեալ մոռացութեան մէջ կ'անցնի։ Ո՛ւ եւ է հանրային հանդիսաւորութիւն տեղի չունենար եւ ո՛չ ալ տեղի պիտի ունենայ այսուհետեւ դէթ պաշտօնապէս։ Գերմանիոյ կայսեր այցելութիւնը քաղաքական հանդուրմանք մը չպիտի ունենայ։

Այսու հանդերձ Գ. Պլուլովի ներկայութիւնը այնպիսի նշան մըն է, որուն չէ կարելի ուշադրութիւն չդարձնել։ Հաւանական է որ Վիլհէլմ Բ.ի այս նախաձեռնութիւնը եկած է Սամոայի կարգադրութեան քանի մը կէտերը ճշտելու։ Նոյնպէս հաւանական է որ այն համբաւաւոր Անգլեսերման դաշնագրին, որուն վրայ 6 ամսէ ի վեր այնքան խօսուեցաւ եւ որուն գաղտնիքին ո՛չ ոք թափանցիչ ճշդութիւն, այդ դաշնագրին կարգ մը յօդուածները ուսումնասիրելու, յստակացնելու կամ փոխելու համար եկած ըլլայ։ Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ ամենէն աւելի տարածուած կարծիքը սա է թէ այդ դաշնագիրը աչքը տնկած է ի մէջ այլոց Բորթուկէզ ստացուածքին, եւ ըստ ամենայն հաւանականութեան այդ կէտը չէ պարզուած եւ ոչ իսկ դաշնագրին կնքման պահուն։ Բայց Թրանսվալի պատերազմը եւ անոր յաջողող կարգադրութիւնը, այնպիսի եղելութիւններ են որոնք անհրաժեշտաբար իրենց հակահարուածը պիտի ունենան արեւելեան Ափրիկէի բորթուկէզական ստացուածքներուն վրայ, եւ կան նաեւ կարգ մը պատահականութիւններ որոնք կրնան պատահիլ, զոր հիմակուընէ իսկ հարկ է նախատեսել։ Ուրեմն զարմանալի չէ որ Գ. Պլուլով իր տիրոջ՝ Անգլիոյ թագուհւոյն ըրած այցելութենէն օգուտ քաղէ՝ կարգ մը կէտեր ճշդելու համար։

Միւս կողմէ, լորտ Սոլզպերիի հիւանդութիւնը ծանր խոչընդոտ մը պիտի ըլլայ Գ. Պլուլովի անմիջական ծրագիրներուն։ Գ. Պլուլով այն ատեն պարտի ուրիշ տերեմի մը ապասել եւ Գերմանիոյ դեսպանատան միջոցաւ ընել այն կարգադրութիւնները զոր կը նախընտրէր անձամբ ընել։

Ինչ որ ալ ըլլայ, հոս ո՛չ ոք կը խորհի թէ գերման քաղաքականութեան ընդհանուր միտումը փոխուած է նորոգ դաշնադիրներով ու Գերմանիոյ կայսեր այցելութեամբ։ Այսու հանդերձ, անուղղակի կերպով Անգլեւ-գերման ակներեւ մերձեցումը որոշ ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ Կայսրութեան քաղաքականութեան վրայ։ Գերմանիա ընկերակից եւ կամ անպատճառ չահակից է Ամերիկեան ապագայ ընդարձակ կայսրութեան մը, զոր այս պահուս Մեծն-Բրիտանիա հաստատելու եռեռէ է, ուստի ենթադրելի կը հասկցուի որ Գերմանիա դէթ դեռ ատեն մը ալ չպիտի կրնայ Հարաւ-Ափրիկեան երկրին մէջ Անգլիոյ հետեւած քաղաքականութեան ոչ թէ թշնամի, այլ նոյն իսկ հակառակորդ հանդիսանալ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼ.—Լոնտոնի զինուորական շրջանակներուն մէջ կը փսփսան թէ Պատերազմական Պաշտօնատունը հեռագրական սխալ մը գործած է ծանուցանելով թէ Զօր. Մէթուէնի զօրաբաժինը Բիմպըրլէյի օգնութեան պիտի հասնի։

Ճշմարտութիւնը այն է որ Լորտ Մէթուէն մտադիր է Բիմպըրլէյի արեւելեան կողմը եւ Մօտորը զետին վրայ դնելով ձէքսպոսլէյի վրայ քալել։ Ուսիկից ալ Պլէսֆոնդէյնի վրայ քալելու հրաման ընդունած է։

Ստուգիւ Էսթքուրդէն «Նեմեալ Ատվէրթայզը» թերթին քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Վինիէնէն եկող 700 հոգիէ բաղկացած պօէրական զօրագունդ մը Նոյ. 19ին զօրաւոր գիրք մը դրաւեց Հայլանտի մէջ, որ Էսթքուրդի հարաւակողմէն գրեթէ 13 մղոն անդին է։

Մուլ գետին հիւսիս-արեւելեան կողմը գտնուող Բօթթրոսը ազարակը, նմանապէս Պօէրներու կողմէ գրաւուեցաւ։ Կը կարծուի թէ Պօէրները 3 մեռած ունին, որոնցմէ մէկին է Ջոկասին հրամանատարը։ Պօէրները այն ատեն ետ քաշուեցան։

Լորտ Մէթուէնի յաղթանակը. — Գալան է որ ամէնէն կարեւոր պատերազմական լուրը կու գայ։ Լորտ Մէթուէն Պլէսֆոնի մէջ յաղթութիւն մը տարած է։ Բայց սուղի նստեցաւ իրեն, 223 մեռեալ, վիրաւոր ու գերի կան։ Պօէրներուն բռնած գերիները Մէթուէնի զօրաբաժնին կողմէ գրաւուեցան։

Ահա այդ կռուի մասին Նոյ. 23ին Պլէսֆոնէն քաշուած պաշտօնական հեռագիրը.

«Այս առաւ մանթիլուսուն թշնամին վրայ յարձակեցայ, որոնք շատ զօրաւոր դիրքի մը մէջ հաստատուած էին։ Երեք գագաթներ յաջորդաբար ձեռք անցուցան։ Վերջին յարձակումին առաջ ոմբաձգութիւն մը կատարուեցաւ։

Հետեւակազօրքը ծովային վաշտն ու հրետանիին օգնութեամբ, շատ արիաբար կռուեցաւ։ Թշնամին քաջութեամբ ու ճարպիկութեամբ պաշտպանեց ինքզինքը։ Եթէ աւելի ուշ յարձակէի, մեր կորուստներն աւելի բազմաթիւ պիտի ըլլային։

Յաղթանակը կատարեալ է։ 40 հոգի գերի բռնեցինք։ Մեծ թիւով Պօէրներ թաղելու վրայ ենք, բայց թշնամին իր մեռեալներուն մեծ մասը հեռու տարաւ։ Բազմաթիւ ձիեր ու եղջիւրաւոր արջառներ գրաւեցինք թշնամիէն. բաւական մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք ջնջեցին։

Մեր կորուստներն են, 3 մեռեալ սպայ, 21 վիրաւոր, 55 հոգի սպաննուած, 125 հոգի վիրաւոր, 21 հոգի մէջտեղ չկան։ Վիրաւոր սպաներուն մէջ կը գտնուի վաշտի հրամանատար Ֆիէթերսթօնհոֆ։»

Լորտ Մէթուէն հիմա Պլէսֆոնթէյնէն գրեթէ 100 մղոն անդին կը գտնուի։ Եթէ իր ունեցած յաջողութիւնը ըստ ամենայնի չափ կայ, կրնայ մեծ հարուած մը տալ։ Իր զօրաթիւը թեթեւադէն է։ Զուրի պաշարը ապահովուած է, անխորհրդապահ հեռագիրներու ըրած յայտնութեան համաձայն։ Շատ հաւանական է որ Պլէսֆոնթէյնի վրայ քալէ։ Նոնագէիլ սատահարներու վաշտն է որ ամէնէն աւելի կորուստ ունեցած է։ 9 սպայ ինչպէս նաեւ 62 հոգի մեռած կամ վիրաւոր եւ 13 հոգի գերի բռնուած են։

ԼԷՏԻՍՄԻԹԻ ՄԷՋ.—Լէտիսմիթի կացութիւնը միշտ առեղծուածային վիճակի մէջ է։ Սակայն եւ այնպէս Լէտիսմիթէն Նոյ. 17 թուականաւ քաշուած հեռագիր մը որ Լոնդրեթէ Նոյ. 30ին հաղորդուած է «Սթանտարտ»ի, կ'ըսէ թէ քաղքին վիճակը շատ տագնապալից դարձած է Անգլիացիներուն համար։

Անձրեւը ցեխի ճշմարիտ լիճի մը վերածած է թէ բանակավայրը եւ թէ քաղաքը։ Դշ. օր Անգլիացիները հանդարտօրէն կրցին անցնիլ, բայց Եշ. օր Պօէրներուն կողմէ քաղքին վրայ արձակուած ռումբերէն 5 զինուորների վիրաւորուեցան, բայց ուրիշ վնասներ չպատճառեցին։

Պօէրները շարունակ օդնական զինուորուներով կ'ամրանան։ Անգլիացիներուն պաշարն ալ առատ է։

—Դարէն «Թայմզ»ի հետեւեալ կարեւոր հեռագիրը կը հաղորդուի։ Դարի գաղթականութեան նախարարատեղը՝ որուն առաջարկուած էր Անգլիոյ կողմէ Դաղթավայրին Պիւրկրները զինուորագրել, պատասխանած է թէ հարկ չի գտներ այդ միջոցին դիմել, քանի որ, ըստ իրեն, Մայր-Կառավարութեան զինուորները կը բաւեն ամբողջ Դաղթավայրը պաշտպանել, թշնամին յարձակման դէմ։

Այս լուրն ալ Լոնտոնի մէջ ընդունուեցաւ իբր մին այն բազմաթիւ անհաւատարմութեան արարքներէն, որոնցմով քանիցս ամրատանուած է Ափրիքանտներու առաջին նախարարը։ Բայց ո՛չ Դաղթային գործերու նախարարութիւնն եւ ո՛չ ալ Պատերազմական Պաշտօնատունը այս խնդրին մէջ երբեք խորհած չեն ուրիշ կերպով վարուիլ։

Ալիվալ-Նորթէն «Թայմզ»ի ստացած մէկ հեռագրին համաձայն՝ Պօէրները դիմադրութիւն չունին լրջօրէն Դարի գաղթավայրին գրաւման սկսիլ։

Երկու Հանրապետութիւններու յատակագիծն է, զոր բայէ ի բայ կը յայտարարեն, Տօնկէրսրուդի մէջ համախմբիլ, որ Բիսվըրս Պըլըրի օգնական բանակին յառաջացումը արգիլելու համար։ Կ'ըսուի թէ 6,000 Պօէրներ արդէն համախմբուած են այդ տեղ։ եւ թէ Ֆորէսմիթէն ալ հաւանօրէն նոր օգնականներ պիտի գան միանալ անոնց։

Դարի Դաղթավայրը գրաւելու մասին Պօէրներու դադարիլը ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, «Կլոպ» թերթին հրատարակած մէկ հեռագիրը կ'ըսէ թէ Պօէրները Ճէյմսթաուսի հեռագրական հաղորդակցութիւնները խզեր են, Նր. օր։ Միւս կողմէ, «Թայմզ» ալ կ'ըսէ թէ Պօէրները կիրակի օր տիրած ըլլալու են Պիւրկէրսդորպի։

— Պատերազմական պաշտօնատունը զօրավար Ֆորէսթիէր Վալքրրէ հեռագիր մը ընդունեց, որուն մէջ կ'ըսէ թէ Զօր. Ֆրէնչ Արիւնտելի կողմը Հեռագրութիւն մը ընել ուզելով, այդ տեղը Պօէրներէն գրաւուած դուռ եւ սարդուեցաւ։ Եռ քաշուիլ՝ երեք ծիեւեալ ունենալով։ Հէրշել քաղքի բնակիչներէն բաղկացած պատգամաւորութիւն մը գնաց Լէնտէկրէյ, զոր գրաւած են Պօէրները, խնդրելու համար Օրանժի Պետութեան Պօէրներուն ճիշտ նպատակը։ Հրամանատար Օլիվիէ վճռեցաւ զիրենք՝ որ Հերշելի դաւառը գրաւելու ամենուին գաղտիար մը իսկ չկայ։

Պօէր հրամանատարը աւելցուցած է նաեւ որ Ջոկասի մը պիտի զրկէ Պարտլի իսկ, տեղին վարչութիւնը ձեռք առնելու համար։

Նաատրթի մէջ շատ մը կասկածելի անձեր ձերբակալուեցան։ Ժամէ ի ժամ կ'սպասուի որ Պօէրները տիրեն Պարտլի Էսթի։

Ողնտայի գաղթականները բացէ ի բաց չեն կրնար Պօէրական բանակին մէջ մտնել։ Երիտասարդները իրենց հրացանը միասին առնու մը յանկարծ կ'անհետանան եւ ա՛լ չեն երեւար։ Սահմանապուրը անցած ու Պօէրներուն միացած են։

Մէֆֆէնթ Լ Թէմպլէյ.—Մէֆֆէնթի մէջ գտնուած լրագրի թղթակից մը տեղեկութիւններ կուտայ Մէֆֆէնթի զօրքին անցուցած ժամանակին կերպին վրայ։ Ամբողջ օրը կը թաղուին տորերկեայ կամարներու մէջ։ Գիշերները կը յարձակին պօէրական խրամատներու վրայ, որոնք միշտ կը յառաջանան առանց ընդհատման։ Զորս կամ հինգ օր մէյ մը թշնամութիւնները կը դադրին, որ ատեն պահպան զօրքը կ'սկսի քիր մըն զրօսնուլ։ Երբեմն արուեստական հուրով է որ կը զուարճանան, ուրիշ հեղ մըն ալ էրէյեր եւ կամ ուրիշ խաղ մը։ Բայց այս բոլորը կը կատարուին տասնըհինգ օրէ ի վեր։ Հետեւեալ օրը կռիւները եւ թնդանօթաձգութիւնները վերսին կ'սկսին։ Գնդապետ Պատէն-Բօուէլ ամբողջ իր մարդիկը հեւքստ շարժումի մը մէջ կը պահէ։ Հիւսիսային պետի մը տիպարն իսկ է զինուորական։ Պատէն-Բօուէլ գնդապետը իր զինուորներուն վարած կեանք կը վարէ։ Պօէրական ռումբերը ո՛ւ եւ է վնաս մը չեն պատճառեր։ Թէեւ լաւ նշան առնուած ու ուղղուած են, բայց շատ ուշ կը պայթին։ Մեծագոյն եւ ահաւոր թշնամին հիմակ ամէնքն է որ ծագած է պահպան զօրքերուն մէջ։

Գիմպրլէյ որ երեսունը լնը օրէ ի վեր պաշարուած է, անձկանօք կ'սպասէ օգնական զօրաթեւին գալատեան։ Վերջին Նոյ. 17ին, բնակիչներ ատան հինգ օրէ ի վեր լուր առաջ չունէին։ Պօէր հրետանին կրակը Գիմպրլէյի մէջ գրեթէ ամենեւին վնաս մը չի տար։ Հոն ալ ռումբերը շատ զէշ են կամ բնաւ չեն պայթիր եւ կամ շատ ուշ կը պայթին։ Թրանսվալ այս պահուս իրեն ռումբ ու պայթուցիկ մատակարարողներուն հետ շատ սոսկալի կերպով հաշիւը պիտի կարգադրէր, եթէ կարեւոր։

—Լորէնսօ-Մարկէզէն «Թայմզ»ի հատած հեռագիր մը՝ անցեալ Դշ. օրուան Մէֆֆինի առջեւ եղած ընդհարումին մասին մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ։ Այս տեղեկութիւնները Լորէնսօ-Մարկէզ ընդունուաւ մասնաւոր պատգամաւորի մը միջոցաւ։

Անհաւասիկ այդ հեռագիրը։

«Յարձակումին կը հրամայէր Զօր. Բրոնտէի ազան, որ գլխուն գնդակ մը ուտելով մեռաւ։ Պօէրները Վալֆոր զինուորական պաշտպանած՝ ամրոցը ոմբակոծեցին դաշտային չորս թնդանօթով եւ հարիւր լիպրանոց ուրիշ թնդանօթով մը։ Պահակ ոստիկանութիւն ընող զինուորները փոքրեցին այդ թնդանօթները յարձակումով մը ձեռք անցուցին։ Անգլիացիները ունեցան 8 սպաննուած եւ 7 վիրաւոր։ Պօէրներուն կորուստը այնչափ մեծ էր որ մէկ ժամէ աւելի պէտք եղաւ՝ իրենց մեռեալները եւ վիրաւորները ժողվելու համար։

—Մաղբէ-էն կը գրեն թէ Պօէրները բոլոր Ջանքերնին կը թափեն Պաղեստինոյ արտաքնոյներ ճարելու համար, որպէսզի իրենց ցորենները քաղեն, որոնք ալ սկսած են փտիլ։ Բրիտանական գործակալներն ալ ընկի ցեղապետներու քով մեծ ճիգեր կ'ընեն համոզելու համար զանոնք որ Պաղեստինները տեղերնուն չչարժին՝ հակառակ Պօէրական սպառնալիքներու։

—Սրբ Ա. Միլնը Նոյ. 23 թուականաւ հեռագրած է Գր. Զէմպրլէյնի որ Պօէրները փորձած են երկու Պաղեստինոյ ցեղապետներ իրենց կողմը շահիլ։

Ժոհանեսպուրկ հաւատարիմ է Անգլիացիներուն։ Բայց ցեղապետ Ժոէլ իր եղբօրը վրայ յարձակեցաւ, ժոհանեսպուրկի մոտացած ըլլալուն համար։ Երկու եղբայրներու կռուին մէջ երեք մեռեալ եղաւ։

Պօէրներուն նպատակն է Պաղեստինոյներու մէջ քաղաքային պատերազմ մը առաջ բերել։ Բայց Ժոհանեսպուրկի հանրակրթելով անգլիական պաշտօնատարին հաղորդութիւններուն, ո՛ւ եւ է թշնամական ընթացք մը ունենալէ ետ կեցած է։ Օրանժի Պետութեան Պօէրները Ժոհանեսպուրկի խօսացած են որ եթէ իրենց միանայ՝ մշանջենապէս պիտի ազատուի Պաղեստինոյներու երկրին անկախութեան գոյութիւնը։

Պօէրներու ունեցած յաջողութիւնները թէեւ շատ մեծ տպաւորութիւն կը ներգործեն բնիկներուն վրայ, բայց միեւնոյն հիմակ իրենց ունեցած ընթացքը զոհացուցիչ եղած է։

Իթալիոյ կրծէէ.—Պ. Ռիքցիոզի Կարիպալոյի, «Իտալիա» անուն հանրապետական թերթին նամակ մը ղրկած է որուն գլխաւոր հատուածներն առաջ կը բերինք սորեւ։

«Կիսանամ թէ Կարիպալեան երիտասարդութեան յանձնախումբ մը կազմուած է որ որոշած է առաջիկայ կիրակի օր գումարում մը ընել համակրութեան ու հաստատակամութեան թուղթ տալու համար քաջասիրտ Պօէրներուն։ Կը բողոքեմ այդ արտայայտութեան տրուելիք Կարիպալեան գոյնին համար։ Իմ սերունդս եւ ընտանիքս շատ խորին երախտագիտութեամբ կը յիշեն այն բարոյական, նիւթական եւ քաղաքական աջակցութիւնները զոր տնզլ։ Ժողովուրդն ու կառավարութիւնը ընձեռած են Իտալիոյ, եւ այդ պատճառաւ չի կրնար այսօր Անգլիոյ թշնամաց ուղղուած համակրութեան եւ հաստատակամութեան արտայայտութիւններուն մասնակցիլ։»

Նոյն լրագիրը Պ. Մէնոթթի Կարիպալտիի ուրիշ մէկ նամակը կը հրատարակէ, որուն մէջ այս վերջինը կը յայտարարէ թէ Անգլիոյ բարեկամութիւնը թանկագին է Իտալիոյ համար։ «Լաւ քաղաքականութիւն մը կը յարէ իր նամակին մէջ, մեզ պէտք է բարեկամ թողու այնպիսի ժողովրդի մը, որուն շահերը մերիններուն համանման են։»

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԲԵՐԴԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Բաբերդի Հայ ժողովուրդը նկատի առնելով վիճակիս Առաջն. տեղապահ Տ. Յովհաննէս Վ. Տ. Յակոբեանի անկարողութիւնը, տարի ու կէսէ ի վեր է չարունակ Ազգ. Պատրիարքարանէն թախանձած է անոր հեռացումը։ Ասոր վրայ աւելնալով նաեւ արձակուրդիս դպրոցական գործերու հիմնական խանդարումը, հեռացումը ամէնէն անհրաժեշտ պէտք մը դառուեցաւ։ Այս տխուր պարագային առջեւ, Բաբերդցին ուրախութեամբ տեսաւ Սեպտ. 1ին որ Ազգ. Պատրիարքարանի Խառն Ժողովը որոշեց անոր անմիջական հեռացումը, որովհետեւ թէ՛ եկեղեցին եւ թէ վարժարանը վարելու անկարող է։ Բայց երբ անցած չորեքշաբթու ալ ազգ. լրագիրներու մէջ կարդաց թէ Խառն Ժողովը տեղիս Խառն Ժողովին խնդրանքին համաձայն, որոշած է վերստին հոս պահել Տ. Յովհաննէս Վ.ը, տարօրինակ եղաւ տմիկուս զարմանքը։ Պատրիարքարանական սոյն հակասական որոշումներու առջեւ, պատճառը որպէս թէ տեղիս Խառն Ժողովին ղրկած դրին մէջ գտնել փափաքելով՝ ամէն մարդ Կրօն. եւ Քաղ. ժողովներու անդամները գտնելով՝ ուղեց անտեսել տեղեկանալ։ Սակայն զարմանալի չէ երբ յայտնենք թէ բացի Կրօն. եւ Քաղ. ժողովներու Ատենապետներէն ու Ատենագրիներէն, որոնց քով է միայն դարձուածքը, ամէնքն ալ խաչակնքելով եւ երդում ընելով բանէ մը խաբա տեղեկութիւն չունենալնին յայտնեցին շուկայի, տան, արձարանի եւ փողոցի մէջ, որով յայտնի է թէ Սատանոյդին կուսակցիներու կողմէ խարդախուած գրութիւն մըն էր։ Ուստի եւ շիտակն ըսելով՝ ապշեցանք այս անակնկալ որոշման փոփոխութեան վրայ։ Եթէ այս փոփոխման պատճառը Տեղապահին յանձնելու ամսականները վճարելու համար է, ոչ թէ միայն պահանջ ունենալը սուտ է, այլ եւ եթէ ունի, Բաբերդցին կրնայ վճարել, պաշտօնի վրայ մնալէն ինչ օգուտ։ Եթէ բուռ Պատրիարքական հրամանի դպրոցները բարեկարգելու համար է, անօգուտ, զի ինք ո՛չ տեսուչը պաշտօնի կը կոչէ, ո՛չ Ծիրաշէնի վարժարանները կը ճանչնայ եւ ո՛չ ալ կրնայ բարեկարգել։ Եթէ միջոց տալ է որ ժողովուրդը յուսահատելով եւ կամ բան ինքնին իրարու մոռնայ կամ Տեղապահին յարի, դարձեալ աւելորդ վարձ, զի Տեղապահին բառին բուն նշանակութեամբ անկարող ըլլալուն հետ մէկտեղ, գործին մէջ կամազաչութիւն, կուսակցութիւն, անձնական նպատակ եւ շահ մտած է։ Իսկ եթէ արժանաւոր յաջորդ մը չգրանուիին է պատճառ, ինչ օգուտ ասոր հոս մնալով՝ ամսական տասը ոսկի ի զուր առնելէն, քանի որ Թեմին օգտակար չի կրնար ըլլալ։ Աւելի լաւ չէ՞ տեղացի կարող քահանայ մը յաջորդ նշանակել որ թէ Կառավարութեան եւ թէ ժողովրդին հաճելի ըլլայ, եւ վիճակը տժգոհագոյն միացրնել մերձակայ Թեմի մը հետ։ Վերջապէս Բաբերդցիներս չենք կրնար այս որոշման փոփոխութեան մէջէն ելլել, ուստի եւ «Արեւելք» լրագրի հետ եւ մենք կը փափաքինք հրապարակային յայտարարութեամբ մը լսել Ազգ. Պատրիարքարանէն թէ ինչ պատճառաւ Սեպտ. 1ին որոշուեցաւ որ Տ. Յովհաննէս վարդապետ տեղէս հեռանայ, եւ ինչ պատճառաւ երկու ամիս ետք կ'որոշուի որ վերստին տեղս մնայ։ Արդեօք բաւ չէ՞ն եղած դեղծումները եւ անմարսելի թերութիւնները հաստատելու համար ժողովրդին, Թաղական խորհուրդներու, Ուսուցչական Ընդհ. ժողովի եւ Տ. Զաւէն ու Տ. Բարդէն Ս. Հայրերու գրութիւնները, եթէ ո՛չ, չարթաւ ո՛չ թէ միայն սկսաւ վերստին հանրագրութիւն տեղալ, այլեւ յօդուածներ կարդ մը լրագիրներու։ Բաբերդի թեմական-կրօնական չահերը հրապարակաւ պաշտպանելու համար։

ԲԱԲԵՐԴՑԻ ՄԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Կրօն. ժողովը գումարուեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր եւ Առենապետութեամբ Տ. Դրիգորիս Ս. Յովհաննէսեանի եւ ըղբաղեցաւ խել մը քահանայական եւ ամուսնական խնդիրներով։

Ժողովը զբաղեցաւ առաջնորդական ընտրելիներու ցանկերով, եւ կարծիքներու փոխանակութիւններ կատարեց Ս. Երուսաղէմէն գալիք առաջնորդցու վարդապետներու ցուցակի նկատմամբ։

—Կրօն. ժողովի որոշմամբ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Տեղապահ Տ. Կիրակոս Եպիսկոպոս անցեալ կիրակի օր վարդապետ ձեռնադրեր է Սսոյ միաբան Հրանտ սարկաւագը։

Նորընծային անունը մինչեւոյն անուն մնացած է Հրանտ-Արեղայ, որուն նոր վերարցու մը եւ փակեղ մը զրկեց երէկ Ս. Պատրիարքին սնձնական քարտուղար Դանիէլեան Տ. Ներսէս վարդապետ, հանդերձ շնորհաւորագրով մը։

Նպաստից Յանձնաժողովը գումարուեցաւ երէկ, Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր եւ աչքէ անցուց այն նամակները որ դաւառներէ հասած են եւ որոնք այդ տեղերուն ծայր աստիճան խեղճութիւնն ու կարօտութիւնը կը նկարագրեն։

Դաւառային եկեղեցիներու թշուառութիւններն ու վիճակներու աղքատութիւնն ամէնէն աւելի Նկատի առնուած են Յանձնաժողովի երէկուան նիստին մէջ։ Արդէն դաւառներու կարօտութեան վրայ Սրբազան Պատրիարք Հայրը պերճախօս կոնդակովը որ այնչափ լուրջ, խոհմատ եւ նրկարագեղ ոճով մը գրուած էր եւ որ մանրամասն տեղեկութիւն տուած է դաւառներու երաչտութեան երեւէն կրած նիւթական վիճակին վրայ, չատ ու չատ բան էր։

Ուրիշ Ազգ. թերթերու նման մենք ալ մեր կարգին գրած էինք այդ դաւառներու կարօտութեան մասին։

Այս անգամ ժողովը որոշեց իր ունեցած պատրաստ գրամէն ամէնէն աւելի կարօտ քաղաքները առաջին թղթատարով նպաստ զրկել։ Նպաստ ընդունող քաղաքները հետեւեալներն են.

Մուշ, Արաբկիր, Երզնկա, Տիվրիկ, Կիւրին, Աղներդ, Եւդոկիա եւ Հիւսնի Մանսուր։ Ամբողջ նպաստներուն գումարը կը հասնի ընդամէնը 280 օսմ. ոսկւոյ։ Այնչափ քաղաքներու միջեւ բաժնուած այս չնչին գումարը կը յայտնէ Նպաստից Յանձնաժողովին պիտակին վիճակը որ ճոխ ըլլալէ չատ հեռու՝ բնաւ միտիթարական չէ։

—Երէկ Նպաստից յանձնաժողովը որոշեց նաեւ Արաբկերի Նորընտիր առաջն. Տ. Մուշեղ Սերովբեան Ծ. Վրդին 50 ոսկի յանձնել վիճակին կարօտեալներուն համար։ Արդէն Ազգ. Պատրիարքարանէն մինչեւ ցարդ Արաբկեր զրկուած նպաստի գումարը 100 ոսկիի կը յանդէր, որ մեծ նշանակութիւն մը չունի կարօտեալներու համեմատութեամբ։

—Թիֆլիսի մէջ ազգ. ճարտարապետ Ներսէս էֆ. որ ընկի Պէչկիթաչցի է, անզուսակ ըլլալով՝ խնդրած է Նպաստից Յանձնաժողովէն որ Ս. Յակոբայ որբանոցի սաներէն՝ երկու անոք եւ մոացի աղջ.զրկէ որպէսզի իրրեւ դաւակ խնամէ եւ դրէ, իրեն ժառանգորդներն ըլլան։

Տնտեսական Խորհուրդն Առենապետութեամբ Փափազեան Նշան էֆ.ի իր սովորական նիստը գումարեց երէկ Պատրիարքարանի մէջ։

1.— Խորհուրդը Կրօնական Դիւանի հետ խորհրդակցութիւն մ'ունենալ՝ քանի մը կարօտ եկեղեցիներու եւ մասնաւորապէս Դանտիլլիի եկեղեցւոյ մատակարարութեան մասին եւ որոշեց մշտամ տալ այդ եկեղեցիներու նպաստելու համար յառաջագոյն վարչութեան կողմէ եղած որոշման դրծադրութեան։

2.— Նկատողութեան առաւ Բերայի Ս. եկեղեցւոյ Երեցկին վաղճի վերաբերեալ դեպքի մը վաճառման խնդիրն՝ եւ օգտակար գտնելով Թաղ. Խորհրդի առաջարկութեան, այս մասին հարկ եղած հրահանգը հաղորդեց Թաղ. Խորհրդի։

3.—Բայազիտէն զրաւեցաւ Դասբարեայի եւ Սամաթիոյ նոր թաղի եկեղեցիներու վերաբերեալ խնդիրներով։

—Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, Կրօն. ժողովի Ա. Առենապետ Տ. Դրիգորիս Արքեպիսկոպոսի, Պատրիարքական Փոխանորդ Սրբազանի ու Արաբկերի Առաջնորդ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ.ի հետ, նաեւ Բաղ. ժողովի անդամներէն Եուսուֆեան, Խարեան ու Տ. Ներսէսեան էֆ.ներու ընկերակցութեամբ, այսօր ժամը 3ին Հայ-հոմէականներու Պատրիարքարանը պիտի երթայ՝ շնորհաւորելու նորընտիր Կ.-Պատրիարք Տ. Լեմմանուէլեան Սրբազան։

—Այսօր Դալաթիոյ խորհրդարանին մէջ պիտի գումարուի Սանասարեան վարժարանի խնամակալութիւնը՝ խորհրդակցելու համար արդէն ծանօթ խնդրին վրայ։

—Երզրումէն կը գրեն Պատրիարքարան թէ Լիմ-Անապատի վանահայր Տ. Սահակ Ծ. Վրդ. Բագրեւանդեան Երզրումի Առաջնորդարանին մէջ հիւրընկալուած է, եւ ժողովրդին խնդրանքով մինչեւ Ս. Յակոբայ ծոմը պիտի ասպնջականուի հոն։

—Խարբերդի առաջն. Տ. Պետրոս Վրդ. Բագրատունի վիճակին Բաղաք. եւ Կրօն. ժողովներուն ժամանակամիջոցները լրացած ըլլալով՝ ուրիշ Բաղաք. եւ Կրօն. ժողովի մը ընտրութեան եւ կազմութեան համար արտօնութիւն խնդրած է Պատրիարքարանէն։

ԹԱՂԵՐԷՆ

Կը լսենք թէ Կայս. Բաղաքային բժշկական վարժարանէն դեղագործութեան վկայական ստացաւ Հայկ էֆ. Ալլահվէրտի, որով այս տարի նոյն վարժարանէն վկայական ստացող Հայ ուսանողներուն թիւը երկուքի կը յանգի։

ՍԱՐԳԻՍ ՊԷՅԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պալեան Սարգիս պէյի թերեւէն սկսած է Ուր. օր։

Կը լսենք թէ 24,000 ոսկի արժող թիւրեմ-գարուի մէջ գտնուած վաճառատունները՝ Տատեան Սողոմոնիկ հանրմին վիճակուած է։

60,000 ոսկիի չափ արժէք ունեցող զանազան կալուածներ՝ մնալով դացած են.

Թէ Բարիզի մէջ եւ թէ մօտակայ արուարձանի մը մէջ անձնական տուներ ունի։

2,600 ոսկի է Դրէսդի-Լիոնէի մէջ թողած դրամը, ուրկէ 1000 ոսկին՝ մեծ քրոջը Սողոմիկ հանրմ Տատեանին, 400 ոսկի՝ պղտիկ քրոջը՝ Փափազեան Սօֆիկ հանրմին, 300ական ոսկի՝ Պալեան Նիկողոս պէյի երկու մանչ զաւակներուն՝ Լեւոն եւ Մինաս պէյերուն, 400 ոսկի Պալեան Գրիգորիկ պէյի զաւակին՝ Արամ պէյի, որ այժմ Բարիզ կը գտնուի։

Երեք հատ խոշոր ապամանդներ թողած է Սարգիս պէյ, որուն մէկ հատը Բարիզ զրկուած, եւ քանի մը հազար ոսկի արժէցուցած, բայց փոխարէնը դեռ ստացուած չէ։

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Կ. Պոլսոյ Հայ Բողոքական ազգայինք երկու ամսէ ի վեր մտատանջութեան մէջ են։ Երկու վերապատուելիք Ս. Կոստանդեան եւ Ա. Աստուրեան հիւանդ են, (վերջինը փիչ մը ապաքինած)։ Վեր. Կոստանդեանի բացակայութեան պատճառաւ, Պոյսոյ Հաուսի ժողովներն համ հոտ չուներ, կը գրէ մեզ նամակագիր մը։ Յակոբ էֆ. Պատճեան Վեր. Աստուրեանի անդ մերթ կը քարոզէ, եւ կ'ըսուի թէ Ազգ. եկեղեցիին վրայ ջերմ համակրութեամբ կը խօսի միշտ։ Մենք լսած չենք, բայց նամակագիրը կը գրէ թէ այս մասին Պատճեան էֆ. Բրոֆ. Ե. Ճէֆիղեանի՝ առաջնակարգ քարոզչին օրինակին հետեւող մ'ըլլալ կը թուի։ (Բիւզանդիոն)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Գ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Դորէնհակի Օսմ. ընդհ. հիւպատոս Պ. Մանոգիէլ Բօլնէրի եւ Տանըմարքայի հպատակ Պ.Պ. Հարրիի, Թրիսվիի, Ժորժ Պէրոզմանէրի։

Դ. կարգի Մէճիտիէ՝ Պ. Կոնթան Պիրունէի եւ Ե. կարգի Մէճիտիէ՝ Պ.Պ. Վիրսէի, Կիյոմ Ժէռարի եւ Տքթ. Շանժէի։ Գ. կարգի Մէճիտիէ՝ մաքսային պաշտօնեաներէն Պէհէմի պէյի։

ԿԱՑՍ. Իրատէ մը կը հրամայէ Սերպ կառավարութեան՝ Ցունաց Պատրիարքին ու Ֆէների Ցունաց վարժարանին տնօրէնին տրուած «Ս. Սավա» պատուանշանն ընդունելու եւ ի հարկին գործածելու։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.—Աթէնքի հելլէն մամուլը մեծ գոհունակութեամբ կը ծանուցանէ Վեհ. Սուլթանին Ցունաստանի արտաքին գործերու Նախարար Պ. Ռոմանոսի տուած ակնակուռ Օսմանիէ պատուանշանին լուրը։ Պ. Ռոմանոս Ցունաստանի առաջին պետական մարդն է որ օսմանեան ակնակուռ պատուանշանով մը կը պատուի։

Աթէնքի օսմ. դեսպան Բիֆաթ պէյ հելլէն արտաքին գործերու Նախարարութեան հաղորդեց թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է Պ. Ռոմանոսի ակնակուռ օսմանիէ պատուանշան շնորհել։

Պ. Ռոմանոս՝ Բիֆաթ պէյէն խնդրեց իր շնորհակալիքը մատուցանել Վեհ. Սուլթանին՝ այն համակրական արտայայտութեան համար զոր ցոյց կուտայ Ցունաստանի նկատմամբ, եւ աւելցուց թէ հելլէն կառավարութիւնն ալ նոյն զգացումները կը տածէ։

Բ. ԴՈՒՌԲ.—Անգլ. դեսպան Սրը Օ'քոնոր նախընթաց օր Բ. Դուռն երթալով արտաքին գործերու Նախարար Թէվֆիգ բաշայի հետ տեսակցեցաւ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ.— Պեռնի «Պունտ» լրագիրը կը հերքէ այն լուրը թէ Վիեննայի զուիցերիական դեսպան Տքթ. Բլաարէտ Կ. Պոլսոյ զուիցերիական դեսպան անուանուած ըլլայ։

ԹՈՒՐՔԻԵՒ ՀԵԼԼԷՆ հիւպատոսական պայմանագրին կնքման Խառն յանձնաժողովը նախընթաց օր Արտաքին Գործերու պաշտօնատան մէջ գումարուելով՝ խորհրդակցութիւններ կատարեց։

Հելլէն կառավարութիւնը այս անգամ կարգ մը նոր հրահանգներ տուած է հելլէնական դեսպան իշխան Մաւրոքորտաթոյի եւ Բ. պատուիրակ Պ. Սթէֆանուի։ Հելլենական լրագիրներուն գրածին նայելով յանձնաժողովին աշխատութիւնները մէկ-երկու չաբաթէն պիտի վերջանան, որովհետեւ երկու կողմերու միջեւ գոյութիւն ունեցող անհամաձայնութեան կէտերու մասին վերջնական հրահանգներ զրկուած են հելլէն կառավարութեան կողմէ։

Ասկէ առաջ յանձնաժողովին օսմ. պատուիրակները դատական գործերու նախարարութենէն խնդրած էր՝ Թուրքիոյ մէջ գտնուող օսմ. առեւտրական դատարաններու մէկ ցանկը. արդ նոյն նախարարութիւնը այդ ցանկը պատրաստելով Բ. Դրան զրկած է։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ Պարտուց վարչութեան անդ. եւ հոլանտական բաժնետէրերու պատուիրակ Սրը Ֆիցկէրալտ Լ.ու որ, վերջերս ինչպէս գրած էինք, Հնդկաստանի երմտական նախարար անուանուած էր, նախընթաց օր ճեպընթացով մայրաքաղաքէս Լոնտոն մեկնեցաւ։

ԵԼՄՏԱՅՈՅՑԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐ.— Ծովային նախարարութեան պաշտօնատան մէջ երմտայոյցը հաւասարակշռելու համար Յանձնաժողով մը կազմուած է նախագահութեամբ Մէքթուպճի Խալիս էֆ.ի։

Նմանապէս Ոստիկանական նախարարութեան եւ Թղթատարական ու Հեռագրական վերահսկութեան պաշտօնատուններուն մէջ նմանօրինակ յանձնաժողովներ կազմուած են, որոնց առաջնին պիտի նախագահէ Մէքթուպճի Բաղիպ պէյ եւ երկրորդին՝ հաշուակալ Պէտրի էֆէնտի։

ՓԱՅՏ ԵՒ ԱԾՈՒԽ.— Միտիայի այլ եւ այլ նաւահանդիստները պատրաստ գրտնուած հինգ միլիոն օխա ածուխ եւ երկու հազար չէքի վաճառափայտը Մայրաքաղաքս զրկուելու համար փոխադրութեան դժուարութիւններ գտնուելով՝ էտիրնէի կուսակալութիւնը Քաղաքապետութենէն խնդրած է հարկ եղած դիւրութիւնները տալ փոխադրութեան համար։ Քաղաքապետութիւնը պէտք եղած միջոցները ձեռք առած է։

ԶՄԵՌԸ ԴԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.—Անցած Ուր. օր Սքիւպի մէջ եւ չրջակայքը առատ ձիւն տեղացեր է։ Ամէն տարի այս եղանակին երբեք այդքան ցուրտ չէր ըներ այդ կողմերը։ Կը կարծուի թէ այս կանխահաս ձմեռը մեծապէս պիտի նպաստէ բոյսերուն։

ԴԱՐՁԵԱԼ ՕՐՈՉՏԻ ՊԱՌ.— Մայրաքաղաքիս հանրածանօթ այս առեւտրական հաստատութիւնը որ առիթը ձեռքէ չը փախցներ, առեւտրական մեծ ձեռնարկներու ձեռք զարնելու ի վնաս Երկրին, այս անգամ ալ նոյն հաստատութեան տէր Օրոզտի Պաք կ'աշխատի Թիլիպէի մէջ օտար պետութեան մը պատուակալ-հիւպատոս ընտրուիլ։ Այս առթիւ Պուլկարական թերթ մը կ'ըսէ թէ Օրոզտի Պաք արդէն շատ օգուտ քաղած է իր օտարահպատակ ըլլալէն, եւ Թիլիպէի վաճառականութեան մեծ վնաս հասցուցած է։ Եւ հիմակ ալ պատուակալ-հիւպատոսութեան պատրուակին տակ ա՛լ աւելի մեծ հարուածներ պիտի տայ տեղական վաճառականութեան։

ԽՈՉԵՐԸ ՄԱՔՐԳԵՂԻ ՄԷՋ.— Այս օրերս խոզերը Մաքրգեղի փողոցներուն մէջ արձակ հարձակ կը պտտին եղեր «Իրատամի» դրածին համեմատ։ Նոյն թերթը կը գրէ թէ մինչեւ հիմա այդ զաղիր ու գարշելի կենդանիները Զաթալճայի կողմը կ'արածուէին, սակայն այս տարի Մաքրգեղ անցեր են չենք գիտեր ի՞նչ քրմահանոյքով։ Բայց խնդիրը հոն է որ այդ աներես հիւրերը գիշերանց բազմամարդ թաղերուն մէջ պտտելով անախորժ պոչտուքներ կը հանեն եղեր, Մաքրգեղցիներու քունը խանդարելով։ Ուրիշ անպատեհութիւն մըն ալ սա է որ տղաքը կը վախնան եղեկ այդ կենդանիներէն, որոնց աղտեղութիւնները՝ լրումն դժբախտութեան փողոցները դարչահոտութեան կը մատնեն։ «Իրատամ» տեղական իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս անհարկի ու վնասակար հիւրերու մասին։

ՈՉԽԱՐ.—Բչ. օր 1818 ոչխար հասաւ Պոլիս։

ԽԱՀՈՒԷԻՆ գինը կը կարծուի թէ պիտի բարձրանայ։

ԵՍՆԵԱՑԻ օսմ. իշխանութիւնները Բոլավիտիս անուն աւազակը ձերբակալելով Եանեա առաջնորդած են։

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ռուսական եղերքին վերայ երկու օրէ ի վեր փոթորկէց օդ մը կը տիրէ։

ՄԱՐՄԱՆՈՑ.— Բարձր. հրամանաւ Քիւտի եւ Իսմարէի (Պասրա) մէջ մէկ մէկ մաքրանոց հաստատել որոշուած է։

ԱՑՐԱՆ.—Անցեալ օրուան Գասբարշայի հրդեհին մէջ, 70 տարու թուրք կին մը չկրնալով իր բնակած տունէն փախչիլ, բոցերուն մէջ այրեր է։ Նախընթաց օր տունին փլատակները խուզարկուած միջոցին, խեղճ կնոջ ածխացած դիակը երեւան եկեր է։

Զրանկիրներու միջեւ պատահած կռուի մը միջոցին անոնցմէ մին դլխէն վիրաւորուեր է։

ՆԱԻԱՑԻՆ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Նախընթաց օր Առանայէն հոս հասած Մախսուսէի «Թաիֆ» շոգենաւը Եալը-Բէօչկի առջեւ խարսխանչին կապած ատեն, ջուրերու հոսանքէն քշուելով՝ հոն խարսխող Մախսուսէի «Ինայէդ» շոգենաւին վրայ ինկաւ ու թեթեւ վնասներ պատճառեց։ «Թաիֆ» շոգենաւին ուղեւորները չատ վախցեր են։

—Աղ բեռցած առագաստանաւ մը ամսուս 10ին Թէրմէ դացած պահուն՝ ճամբան փոթորկի բռնուելով էքինլիքի նաւահանգիստը ապաստանել ջանացեր է թէեւ, սակայն Գալինոսի հրուանդանին առջեւ թափուած քարերու վրայ նստեր է։ Հասած օրնութեանց շնորհիւ կարելի եղեր է նաւն ազատել։

ԱԻԱՋԱԿՈՒԹԻՒՆ.—Սելանիկի իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են վերջերս Սէրէզի մէջ երեւան եկած աւազակներուն դէմ Շրջուն զօրագունդեր զրկուած են անոնց ետեւէն։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 28 Նոյ.

Ֆրանսական Ռանթ		100 47
Օսմ. Ռէժի	»	288 —
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	Ֆր.	24 45
Բուլկէրի երկաթուղի	Ֆր.	120 —
Իտալական		94 27
Օսմ. Պանքա		567
Սպանիական		67 95
Թրանսվալ		69 25

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԱՐԻԶ, Նոյ. 27.—Զօր. Ժուպէռի բանակը լաւ զինուած հրեասնիով Բիւթէրմարիցպուրկի առնել պիտի փորձէ։

—Օրանժի Պետութեան հարաւային սահմանագլխէն կը ծանուցուի թէ մեծ թուով հոլանտացի գաղթականներ Պօէր զօրագունդերուն միացեր են։

—Զօր. Ժուպէռի բանակը լաւ հրեասնիով սպառազինուած ըլլալուն՝ պիտի փորձէ Բիւթէրմարիցպուրկը առնել։ Օրանժի Պետութեան հարաւակողմէն կ'իմացնեն թէ Հոլանտական Գաղթավայրերուն մեծ մասը միացած են Պօէրներուն։

ԷՍԹՐՈՒԻԹ.—Զօր. Ժուպէռ Մուլ-Դեսէն քաշուեցաւ դէպի Լէտիսմիթ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Կը ծանուցուի թէ Օրանժի Պետութեան Պօէրները տիրած են Սթորմպէրկ ձընջընին (Գարի գաղթավայրը՝ Պիւրկէստորբի հարաւամասին մէջ)։

Զօր. Լորտ Մէթուէն կը հեռագրէ թէ Նոյ. 26ի առտուն ընդհարում մը ունեցեր է Պօէրական Ջոկատի մը հետ որ կը պարունակէր 2,500 զինուոր, 6 թնդանօթ եւ 2 խորաբնկէց։ Ընդհարումը տեղի ունեցաւ Կրասբանի մօտ Պէլմանէն քանի մը փարսախ հեռու, (Տէ Սար-Բիմպրէյ երկաթուղիի դծին վրայ)։

Բուռն կռիւ մը եւ ա՛ր, Պօէրները ետ քաշուեցան։ Մանրամասնութիւնները կը պակսին։ Ծովային զինուորներուն վաշտը՝ Լորտ Մէթուէնի հրամանատարութեան տակ քաջաբար կռուեցաւ։ Պօէրներուն ունեցած կորուստները չատ մեծ ըլլալ կը կարծուին։

—Պատերազմական գործերու Պաշտօնատունը Բիւթէրմարիցպուրկի մէջ դրտնուող ընդհ. հրամանատարը Զօր. Սըր Բիտվերս Պուլլըրէ հեռագիր մը ստացաւ, որ կ'ըսէ թէ Զօր. Հայտլեարդի հրամանատարութեամբ Ջոկատը Էսթքուրդէն Նոյ. 23ին ելաւ, Պօէրներուն դէմ քալելու համար, որոնք սպասելեցան ետ քաշուիլ։

Անգլիական կորուստներն են 14 մեռեալ եւ 50 վիրաւոր։ Էսթքուրդի եւ Վէնէնի մէջ երկաթուղիի հաղորդակցութիւնը վերահաստատուեցաւ։

Նաթալի կառավարութիւնը Նոյ. 26 թուականաւ կը հեռագրէ թէ Պօէրները քաշուած են դէպի Վինէն։ Անգլիացիները Մուլ-դեսին կողմերը բլրակներու վրայ դիրքեր գրաւեցին։ Կ'երեւի թէ Պօէրները դէպի Լէտիսմիթի ուղղութեամբ կը քաշուին։

Երէկուան լրագիրներու ըսածին նայելով, Լորտ Մէթուէն Գիմպրէյի օգնութեան դացած պահուն՝ տիրեր է Չօնէյնէսթքլոֆի (Կրասբանի հիւսիսակողման եւ Մօսբրիվէրի հարաւակողման երկաթուղիին վրայ Գիմպրէյի մօտ)։ Թշնամիէն երկու մլիսն փամիսչա գրաւեց։

—Պատերազմական Պաշտօնատան կողմէ ո՛ւ եւ է պաշտօնական յայտարարութիւն չհրատարակուեցաւ։ Անգլիական լրագիրները հեռագիրներ կը հրատարակեն, որոնք կ'ըսեն թէ Պօէրները ամրապէս հաստատուած են Էսթքուրդի եւ Բիւթէրմարիցպուրկի միջեւ, այպէս օգնական բանակին ճամբան կտրելով ու սպառնալով Բիւթէրմարիցպուրկի։ Պօէրները 8,000 հոգի մը կան։ Հայլեարտ եւ Գլէրի զօրավարներուն օգնական բանակներու կացութիւնը չատ տարտամալից կ'երեւայ։ Պօէրները պիտի փորձեն Բիւթէրմարիցպուրկը առնել։ Զօր. Ժուպէռի բանակը հրեասնիով լաւ սպառազինուած է։

ՏԻՒՐՊԱՆ.—Էսթքուրդէ «Նաթալ Ատվերթայզըր» լրագրին քաշուած հեռագրի մը համաձայն՝ ամբողջ անգլիական ուժերուն հրաման տրուած է Լէտիսմիթի մօտ՝ Գոլէսպէրկի վրայ յառաջանալ։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 28 Նոյ.—Վատիկանի Ֆրանսական դեսպանութեան համար եղած վարկերը զոր ասկէ առաջ եր.մտայոյցի յանձնաժողովը ջնջած էր, Խորհրդարանին կողմէ վերահաստատուեցան։

—Ուայինկթընէն քաշուած հեռագրի մը համաձայն Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կը մերժէ Սամոայի վերաբերեալ անգլէ-թրանսվալեան դաշնագիրն ընդունիլ։ Կը ծանուցանէ թէ նոր ծրագիր մը պիտի առաջարկէ։

— 12,000 Պօէր Թուկէլայի մէջ համախմբուած են։ Զօր. Ժուպէռ իր ընդհանուր բանակատեղին Գոլէնսոյի մէջ հաստատած է։

Զրոյց կը չրջի թէ Անգլ. Մէթուէն զօրավարը ծանր ճախողուածք մը կրած է Կրասբանի մէջ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Կը ծանուցուի թէ Գերմանիոյ կայսրն ու կայսրուհին Հոլանտա պիտի երթան, թագուհիներուն այցելութիւն տալու։

ՄԱՐԶՈՒԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Տեղդ. «Ծաղիկ»ի գործակալն է Դէորդ էֆ. Կիւլեան։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՑ

ԲԱՑՈՒՄ 16 Նոյ.

Օսմ. Քոնս. սէռի Գ. Ռ. Կ.		24 11½
Բուլկէրի Երկաթուղի	Ֆր.	115 50

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. սէռի Դ.	Օ. Ո.	24 17
Ամէնէն բարձր գին	»	24 52
Ամէնէն վար գին	»	10
Բուլկէրի Երկաթուղի	Ֆր.	116 30
Ամէնէն բարձր գին	»	116 75
Ամէնէն վար գին	»	116 52
Թրամուէյ Պարտաթուղթ	Օ. Ո.	7 10
» Ժուրնան		2 34
» Բաժնեթուղթ	Ֆր.	610 —
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	Օ. Ո.	4 15

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 Ֆրանքնոց	Ղրշ.	87 22
Անգլիական ոսկի	»	110 15
Բոլ Էմբէրիալ	»	89 30
Ֆրիմից	»	51 10
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 39
Մէթալիք	»	96 —
Բուբլի թղթադրամ	Օ. Ո.	8 56
Լոնտոն 3 ամիս		109 35
Բարիզ » »		22 90
Ֆիորին մանաս		10 88

ԱՏԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ատանայի «Ծաղիկ»ի գործակալ ընտրած ենք Յարութիւն էֆ. Յ. Զաքմաքճեան որու պէտք է դիմեն բաժանորդ դրուիլ ուզող Պատ. Ազգայինները։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ
1900 ՏԱՐՈՅ

Լոյս տեսաւ Նշան. էֆ. Պէրպէրեանի տպարանէն օգտակար եւ ճոխ բովանդակութեամբ։ Բացի սովորական տարեցոյցի նիւթերէն կը պարունակէ հետաքրքրաշարժ պատմական ծանօթութիւններ, վիպակներ, գիտական, արհեստական դիտելիքներ եւն։ Կը յանձնարարուի այս օգտակար եւ պատկերազարդ հրատարակութիւնը ամէն դասակարգի անձանց հաւասարապէս։

ՔԻՒԶԻՒՔԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

Հաստատեալ 1850 ին

—==—

Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 168 եւ Պոլիս, Կամուրջին գլուխը, թիւ 71 դեղարանները, ինչպէս նաեւ Պոլիս, Եէնի Ճամիի մօտ թիւ 18 դեղօրէից մթերանոցին տէր, հանրածանօթ Քիւզիւքեան էֆ., այս անգամ 27 եւ 29 թիւ երկու նոր վաճառատուն բացած է Ղալաթիա, Քարա քէոյ փողոց, ուր նոյնպէս դեղի վերաբերեալ գործեր պիտի ըլլան։ Պատ. Յաճախորդք ամէն տեսակէտով գոհ պիտի ըլլան այս նորահաստատ դեղարաններէն, ինչպէս գոհ մնացած են Քիւզիւքեան էֆ.ի միւս դեղարաններէն։ 30—22

ԱՅՆ ՏԻԿԻՆՆԵՐԸ՝ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԸ

Որ պէտք ունին դլխարկի, չրջազգեստի, քեպէնի, մանթօի, ձեռնոցի, թո՛ղ դիմեն

ԽԱՉԻԿ ԷՖԻՆՃԻԵԱՆԻ

62, Եիւքսէք գալտերըմ, 62

Ուր պիտի գտնեն այդ ամէնքը ԸՆՏԻՐ ՈՒ ԱԺԱՆ, ինչպէս նաեւ մկրտութեան եւ հարսնիքի համար մոմեր ու հարսանեկան պսակներ։

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՅԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

դրամագլուխ	Ֆրանկ	27,000,000
պահեստի դրամ	„	52,002,500
տարեկան հասոյթ	„	70,339,912

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէն մթերանոցներ, բնակութիւններ եւ ասոնց մէջ դտնուած վաճառքներ եւ կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ, ԴԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահճէ—Գափու Անանիտիս խան. 20, 21, 22,

ERNEST GLAVANY

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

ԷՐՆԷՍԹ ԳԼԱՎԱՆԻ

ՂԱԼԱԹԻԱ, ՕՍՄ. ՊԱՆԲԱՅԻ ԿԱՐԳԸ, ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԽԱՆ

Սոյն դրամատունը կը վաճառէ ամէն տեսակ արժեթուղթ, եւ այս արժեթղթերու գնումը կը կատարուի՝ իրենց դիմին համեմատութեամբ ամսական 20 դրչ.էն մինչեւ 100 դրչ. որոշեալ գումարի մը վճարմամբ։ Դրամատունը ասկէ առաջ քաշուած վիճակահանութեանց թիւերը նայելու եւ շահուած պարգեւները դանձելու համար՝ ամէն կերպ դիւրութիւն ցոյց կու տայ։

Ստորեւ նշանակեալ արժեթղթերէն գնողները երբ առաջին վճարումն ընեն, արժեթուղթն իրենց ծախսուած ըլլայու մասին մուրհակ մը կը տրուի մեր կողմէ ստորագրուած եւ դրոշմուած։ Ասկէ զատ, արժեթղթին թիւը ցոյց տուող ուրիշ ծանուցագիր մ'ալ կը տրուի, այնպէս որ գնողը նոյն ատենէն իսկ ամէն վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունք ունենալով՝ շահած գումարը ամբողջապէս կրնայ ստանալ, որովհետեւ նոյն իսկ առաջին վճարման թուականէն բուն արժեթուղթը իրեն կը պատկանի։

Սովորաբար է յայտնել թէ ամէնէն աղքատն անդամ այս դիւրութեանց շնորհիւ, կրնայ արժեթղթի տէր ըլլալ, եւ յայտնի է որ ամսական 20 դրչ.ի վճարումն մեծ զոհողութիւն մը չըլլալով եւ ամէն դասակարգի անձերու դիւրամատչելի ըլլալով հանդերձ՝ ամէն հաւանականութիւն ունի օր մը շահելու, եթէ երբեք չշահի ալ, իր վճարումներուն շնորհիւ յառաջիկայի արժեթղթի տէր պիտի ըլլայ որ իրեն համար շահու աղբիւր մ'է։

ԾԱԽՈՒ ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ	Տարեկան վիճակահանուելիք	Տարեկան վիճակներց. պարգեւներու գումար	Տարեկան ստացուելի տոկոս	Արժեթղթ. գնման համար. ամսական վճարելի գումար.
Յոյն. ազգ. դրամ. արժեթղթ. % 4 տոկ.	3 անգամ	300,000	16 Ֆր.	100 դրչ.
Գաղիոյ կայուած. » % 3 »	6 »	1,060,000	15 »	100 »
Եգիպտոսի » » % 3 »	12 »	1,500,000	7½ »	50 »
Բուսմէլի Երկաթղ. » անտոկոս	6 »	3,660,000	—	20 »

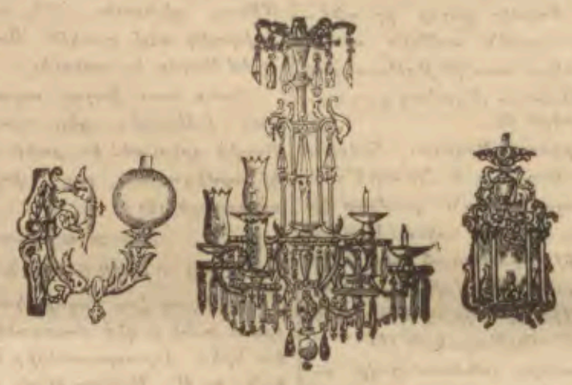

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Լ. ԱՄՊԱՐԱԳՈՐԾ

Բերա, Բասամ տ'Իւռօք, թիւ 15

Վաճառատանս մէջ շատ դիւրամատչելի դիներով կը շինուին եւ կը ծախսուին եղած ապարանքներու համար, լուսաւորութեան կազի այլ եւ այլ ջահեր, լամպարներ, մոմակալներ, ճրագարաններ, սրսկամկներ։ Ասոնք ի հարկին, հարենքի ու Եէնի կոյթի համար, վարձու ալ կրնան տրուիլ

Բնակարաններու, վաճառատուններու մէջ լուսաւորութեան կազի լամպարներու դնեելուն համար՝ գործատանս կողմէ կը ղրկուին վարպետ գործաւորներ։

Ամէն տեսակ ոսկեզօծումներ, արծաթազօծումներ, պղնձազօծումներ մեծ խնամքով կը կատարուին վերջին նոր դրութեանց համաձայն

Խիստ զոհացուցիչ պայմաններով նորոգութիւններ ալ կը կատարուին.

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ
1900 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Սեղակ. Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի
Դին 40 փարա

Հիւանդանոցի պարզ Օրացոյցը մաքուր տպագրութեամբ հրատարակ եղած է։ Այս տարի ըստ որոշման Կրօնական Պատակաղելի Ժողովոյ, եկեղեցական ժամերգութեանց մասին աւելի մանրամասն եւ ճոխ տեղեկութիւններ տրուած են ի դիւրութիւն եկեղեցականաց եւ եկեղեցասէրաց։

Օրացոյցի վաճառումը հիւանդանոցի տարեկան կարեւոր հասոյթներէն մէկը ըլլալով, տարակոյս չունինք որ լարեսէր ազգայինները դնելով անկէ մէկ մէկ օրինակ՝ Հիւանդանոցի հաղարէ աւելի պաշտպարեալներուն նպաստ մ'ալ ըրած պիտի ըլլան։

Դալով ընդարձակ օրացոյցին, այս տարի ութծալ դիրքով, պատկերազարդ եւ կարեւոր ու օգտակար ճոխ պարունակութեամբ հրատարակ պիտի ելլէ քիչ օրէն եւ պիտի պարունակէ բոլոր ազգային հաստատութեանց մասին տեղեկութիւններ եւ կարգ մը դործնական դիտելիքներ եւ վիճակագրական ծանօթութիւններ, ինչպէս յատուկ ծանուցմամբ պիտի բացատրուի։

AU CROISSANT D'OR

CARL MALIK

Constantinople, 46 Galata, Rue Tunnel

ՈՍԿԻ ՄԱՀԻԿ

Վերոյիշեալ վաճառատան մէջ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով կը ծախսուին յախճապակեայ եւ բիւրեղեայ առարկաներ, լամպարներ, ջահեր, արծաթազօծ ափսէներ, սկահակներ, ընտիր տեսակէ պնակներ, սրուակներ, եւ այլն։

Դիմեցէ՛ք ու գոհ պիտի մնաք։

ԿԱՐԼ ՄԱԼԻՔ

Կ. Պոլիս, 46, Ղալաթիա, Թիւնէլ փողոց

ԱՆԹՈՒԱՆ ԳԱՖՏԱՆՃԻ

ՖԱԵՏՆԵՍ ԵՒ ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Ղալաթիա, Եիւքսէք գալտերըմ Ն 26

Ցիշեալ վաճառատունը որ 53 տարիներէ ի վեր Պոլսոյ հրապարակին վրայ հաստատուած է, չափաւոր դներով կը ծախէ ամէն տեսակ վառարաններ եւ կը կատարէ նորոգութիւններ։ Դիմող յաճախորդները ըստ ամենայնի գոհ մնալէն նախապէս կ'երաշխաւորէ։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱԴԱԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Ղալաթիա, Համամ-լաչա Խան

ՎԷՊԻ ՈՒՍՈՒՄԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՊՐԱՆՑԻ ՍԱԹԹԻՈՒ

Բ

Վէպի ազդեցութիւններն ալ շատ մեծ են, այդ պատճառաւ Սկոտացի մը կը փափաքէր աւելի իր ազգին երգերը գրել, քան թէ օրէնքները։ Զարմի ըսածը Թուրկենիֆին՝ Միսիս Սթօուի գրքին նրկատմամբ, անուշա չատերը դիտեն («Գերազանցութիւնը՝» այդ պզտիկ գրքին ընթերցմամբը իմ մէջս արթնցած խորհուրդներուն համար վերջացուցի)։

Կեանքի վրայ բնօրինակ վէպերը շատ կը տեսնէն, եւ փոխադարձաբար իրր կեանքի տիպար կը ծառայեն անոնց, որոնք խանդավառութեամբ կը գրկակալեն զանոնք։

Պալզաքի կոչտ կիսատատածները շատ մը նմանողներ ունեցան այս դարուն կէսին, Ֆրանսայի մէջ, ինչպէս նաեւ Պայրընի ցավիտակ կիսատատածները ունեցան Անգլիոյ մէջ դարուս սկիզբը։

Գրականութեան եւ կեանքի իրարու վրայ ունեցած իրենց փոխադարձ մէջազդեցութիւնները (interaction), ընկերական զարդացումը խմատասիրողներու համար հետաքրքրական երեւոյթ մըն են։

Ասոր կարեւորութիւնը աւելի չնչուած է մանաւանդ այն ատենէն ի վեր որ M. Iard ֆրանսայի հոգեբանը տարաղաձեւեց նոյն բանը, զոր ինք նմանողութիւն կամ կապկելու օրէնքը կը կոչէ, եւ երբ այն ցուցուց թէ որչափ անչափելի եւ որչափ հեռաթափանց է նշանաւոր կերպով իրրեւ օրինակելի տիպար ներկայացուած օրինակի մը ուժը։ Աւելի պարզ է հիմակ քան ո եւ է ատեն, թէ նորավէպ գրողին պարագէ է ուստ գաղափարականներ, զորութեան անկարելի չափանիշներ չունել, ինչպէս նաեւ քաջութեան եւ առաքինութեան, եւ ըսել ճշմարտութիւնը կեանքի վրայ, ինչպէս որ ինք կը տեսնէ զանոնք։

* * *

Շատ կերպերով կրնանք ուսումնասիրել վէպերը։ Կրնանք անոր պարունակութիւնը խորհրդածութեան առնել, ինչպէս իր կեանքի պատկերները, իր պարզած մարդկային յատկանիշները եւ ազգային մասնաւոր հանդամանքները։ Մենք կրնանք ուշադրութեան առնել իր պատմուելու կերպը եւ եղանակը, կամ մենք կրնանք ընդարձակել մեր տեսութիւնները՝ զրաելով ամբողջ պատմութիւնը վիպական արհեստին, ձեւը, երբ որ անոր կը լայնայ, կը ճիւղաբաշխ ժամանակ ժամանակ, եւ արձանագրել ուշադրութեամբ ծնունդը մասնաւոր սեռերու։

Առաջին պարագային արդիւնաշատ տեսարէզ մը կ'ունենանք քննութեան, եւթէ մենք ուզենք փորձել վէպերու մէջ նկարագրուած ազգային կամ անհատական մասնահանդամանքներու ճշդութիւնը, եւթէ մենք ուզենք տեսնել թէ ինչպէս Անգլեա-Սաքսոն բառամթերքին ուժը եւ զուարթախոհութիւնը կը տիրէ Անդլերէն լեզուով գրուած նորավէպերուն մէջ,—թէ ինչպէս ֆրանսական ժողովրդին տարտարանութիւնը, յատակութիւնը եւ տրամանութիւնը կը ներկայանայ ֆրանսական վէպերուն մէջ,—եւ թէ ինչպէս վերմանները ճաղալութիւնը, երգակոտութիւնը եւ զգայականութիւնը կը յատկորոշեն գերմանական հրաշավէպերը։

Երկրորդ պարագային բաղդատութեան կրթիչ նիւթ մը պիտի ըլլայ քով քով դնել Ֆիլտինկի Տոմբա-Դիւ ցաղներգական սեռը, Կէօթէի Երազախոհական գլուխը եւ Ֆոլկերի ու Մօրատանի ըմբոստ կերպը։ Եւ երրորդ պարագային մէջ մենք սա տեսակ շահադրգռիչ հարցումներու պիտի հանդիպինք։ Ո՞վ հնարեց հեռաձգող պատմութիւնը։ Ո՞վ գրեց առաջին Ծովային պատմութիւնը։ Ո՞վ գործածեց երկրանկարը եւ եղանակներու նկարագրութիւնը իրրեւ յարմար ընկերներ պատմութեան։ Ինչ է առաջին նորավէպը իր նպատակովը։ Պատմական նորավէպին ծագումն ինչ է։ Ինչպէս եւ ե՞րբ Անդլիական վէպերը ազդուած են Սպանականէն, Իտալականէն եւ Ֆրանսականէն եւ փոխադարձաբար։ Արդի նորավէպը ո՞րքան բան կը պարտի այս Միջազգային մրցումներուն եւ միջազգային արդիւնքներուն, որոնք տեղի կունենային այլ եւ այլ գրականութիւններու մէջ։

Այս երրորդը ամէնէն գոհացուցիչ եւ հաճելի կերպն է, որովհետեւ այս կերպը, պատմականը, շատ շահաւէտ կրնայ ըլլալ միւսներուն։ Այս հետաքրքրական բարեշրջման վրայ աչ ոք դրած է գնա, որուն նիւթերը շատ առատ եւ հասանելի են։ Սկսելով դէշ կերպով պատմուած եւ ուռնայն հասներով «Gesta Romanerum»ի եւ միւս կողմէն ասպետական վիպասոյց եւ անկարելի հրաշավէպերով, որոնք երկուքն ալ բացարձակապէս չեն կարդացուիր, կրնանք տեսնել թէ ինչպէս առաջինը Իտալիոյ մէջ՝ «Տասնօրեակ»ի հասուն պատմութիւններուն ոսկերը հայթայթեց եւ ինչպէս երկրորդն ալ Սպանիոյ մէջ, հակազդեցութեամբ, թելադրեց սորին կեանքի պատմութիւններ, զողերու եւ մուրացիկներու այն թափառայած ինքնակենսագրութիւնները, որոնք «գեղծապատում հրաշավէպեր» (Picaresque Romances) անուանին տակ կը ճանչուին, եւ ասոնք ալ իրենց կարգին իրր բնօրինակ ծառայեցին Ժիլ-Պլասին։ Մենք մեղի կրնանք դիտել այն քայլերը, որոնցմով Պոզաչիոյի պարզ պատկերներուն լոկ դիմակներ քահանայի մը, էրկան մը, էնկան մը, օրինակի համար, պիտակուած (tabellet) քան թէ անհատականացած, որոնք կ'ապրին սերոյն համար այն արկածներուն որոնց մէջ իրենք կը շարժին եւ կ'ապրին ինչպէս պարապութեան մը մէջ, առանց ո եւ է ջանքի իրենք զիրենք մթնոլորտով մը շրջապատելու — կը հետեւին Լրատի աւելի բաղդրեալ արարածներուն, իրենց ճանաչելի մարդկային ակարութիւններովը։

Կը տեսնենք նաեւ թէ մուրեան փափաքը շատ ուշ կը զարդանայ, երբ նշմարենք թէ Տօն Քիշոթի պէս գլուխ գործոց մը սարէն-ձորէն պատմութիւններով լեցուած է, որոնք ճիշտ պատմութեան թելը կը կտրեն։

Խաբերդ-Մեզրէ։ Ս.ՏԻԼ.